ROBERT LOUIS STEVENSON

Straniul caz al doctorului Jekyll și al lui mister Hyde

376

376

ROBERT-LOUIS STEVENSON

Straniul caz al doctorului Jekyll şi al lui mister Hyde

MIRCEA ŞERBĂNESCU

Zidul

TITUS FILIPAS

Două povestiri

FRANZ ROTTENSTEINER
– AUSTRIA –

UN PIONIER AL ANTICIPAŢIEI

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: VICTOR WEGEMANN
Desene interioare: DOINA GEORGESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

Colecția „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XVI
15 iulie 1970

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Avocatul Utterson află de la prietenul său, Enfield, o întîmplare ciudată : într-o noapte, un individ cu o figură respingătoare, molestind o copilă, este surprins de rudele acesteia ; silit de Enfield să plătească pentru familia fetei o sută de pfunzi, a intrat într-o casă de unde a ieşit cu un cec. Bruta se numea Edward Hyde.

Utterson este tulburat de această poveste, deoarece în biroul lui avea din partea prietenului său, doctorul Henry Jekyll, un testament prin care acesta, în caz de deces sau de dispariţie, îşi lăsa întreaga avere tocmai lui Edward Hyde.

Cerînd informaţii despre Jekyll de la amicul lor comun, doctorul Lanyon, Utterson află că cei doi medici nu s-au mai văzut de mult.

Pîndind intrarea pe care i-o arătase Enfield (de fapt o poartă dosnică a locuinţei lui Jekyll), Utterson îl acostează pe Hyde, ce-i dă adresa lui de pe o stradă din cartierul Soho. Pe urmă avocatul află de la Poole, majordomul doctorului Jekyll, că Hyde este un vizitator frecvent.

Pentru a-şi apăra prietenul, Utterson îl previne că Hyde este un individ primejdios. Jekyll însă îi smulge avocatului promisiunea că va respecta testamentul pe care i-l încredinţase.

ROBERT-LOUIS STEVENSON

Straniul caz al doctorului Jekyll şi al lui mister Hyde

(URMARE DIN NUMARUL TRECUT)

Cazul „Asasinatul Carew"

Aproape cu un an mai tîrziu, în luna octombrie 18..., Londra fu zguduită de o crimă săvîrşită cu o singulară ferocitate şi apărînd încă şi mai notabilă prin înalta poziţie socială a victimei. Amănuntele erau puţine şi uluitoare. O slujnică, locuind singură într-o casă nu departe de rîu, suise să se culce în odăiţa ei de la mansardă pe la ora 11 noaptea. Deşi mai tîrziu se lăsase peste oraş ceaţa, în prima parte a nopţii nu era un nor pe cer, şi strada spre care da fereastra fetei era scăldată în lumina lunii pline. Se pare că fata avea o fire oarecum romanţioasă, căci se aşezase pe laviţa ei aflată chiar sub fereastră şi căzuse într-o adîncă visare.

Niciodată (spunea ea cu lacrimile şiroindu-i pe obraji), niciodată nu se simţise mai împăcată cu toţi oamenii şi nu gîndise mai bine despre lume.

Şi, cum şedea aşa, văzu un domn în vîrstă, cu o înfăţişare plăcută şi cu părul alb, apropiindu-se de-a lungul străzii, şi, înaintînd în întîmpinarea lui, un alt domn, foarte scund, căruia la început îi dădu mai puţină atenţie. Cînd cei doi ajunseră destul de aproape pentru a-şi putea vorbi (ceea ce se întîmplă chiar sub ochii fetei), domnul mai vîrstnic făcu o plecăciune şi i se adresă celuilalt cu un fel de politeţe plăcută. Nu s-ar fi zis că motivul acostării era de mare importanţă ; de fapt, după gestul cu care domnul arăta într-o anumită direcţie, se părea că doar întreabă de drum, dar, în timp ce vorbea, faţa îi era luminată de lună, şi fetei îi plăcu s-o privească ; părea să exprime o fire atît de nevinovată şi de

bună, ca din alte vremuri, dar şi cu un amestec de superioritate, parcă izvorînd dintr-o întemeiată mulţumire de sine. Îndată îi căzu privirea asupra celuilalt şi fu surprinsă să recunoască în el pe un anume mister Hyde, care-l vizitase odată pe stăpînul ei şi care-i inspirase un fel de silă. Avea în mînă un baston solid, cu care se juca, dar nu răspundea o vorbuliţă şi părea să asculte cu o nerăbdare abia stăpînită. Şi-apoi, dintr-o dată, izbucni într-o mînie aprinsă : bătea din picior, agita bastonul şi — după cum descria fata scena — se purta ca un ieşit din minţi. Domnul cel bătrîn se dădu un pas înapoi, cu aerul cuiva foarte surprins şi niţeluş jignit, şi atunci mister Hyde îşi ieşi de tot din ţîţîni şi, izbindu-l cu bastonul, îl doborî la pămînt. Iar în clipa următoare, cu o furie de maimuţă, se porni a-şi călca în picioare victima, abătînd asupră-i o grindină de lovituri, sub care se auzeau oasele zdrobindu-se... Îngrozită de ce vedea şi auzea, fata leşină.

Era ora 2 din noapte cînd îşi reveni şi chemă poliţia. Ucigaşul dispăruse de mult ; însă victima zăcea într-adevăr în mijlocul drumului, incredibil de zdrobită.

Bastonul cu care se săvîrşise fapta, deşi era dintr-un lemn rar, foarte tare şi greu, se frînsese la mijloc sub violenţa acestei cruzimi fără sens, iar una dintre jumătăţi, sfărîmată, se rostogolise pînă la rigola de scurgere apropiată ; cealaltă, fără îndoială, fusese luată cu sine de ucigaş. Asupra victimei se găsiseră o pungă cu bani şi un ceas de aur, dar nici un fel de legitimaţii sau hîrtii în afara unui plic sigilat şi timbrat, ce era probabil pe cale să fie dus la poştă şi care purta numele şi adresa lui mister Utterson.

Acest plic îi fu adus avocatului în dimineaţa următoare, mai înainte ca el să fi coborît din pat ; şi, de cum îl văzu şi i se comunicară împrejurările, el îşi muşcă buzele şi luă o înfăţişare gravă.

— Nu voi spune nimic pînă ce nu văd cadavrul..., zise. Aveţi bunătatea să aşteptaţi pînă mă îmbrac. Şi, cu aceeaşi faţă gravă, îşi înghiţi zorit gustarea de dimineaţă şi luă trăsura spre secţia de poliţie unde fusese transportat cadavrul ; de cum intră în camera unde acesta se găsea depus, avocatul clătină din cap afirmativ.

— Da, zise, îl recunosc. Regret că trebuie să declar că este trupul neînsufleţit al lui sir Danvers Carew.

— Doamne, Dumnezeule ! exclamă ofiţerul de serviciu. E posibil ? Iar în clipa următoare, privirea i se aprinse de ambiţie profesională. Cazul ăsta o să facă mare vîlvă, spuse. Poate ne puteţi ajuta dumneavoastră să punem mîna pe individ. Şi descrise pe scurt ce văzuse fata, arătînd şi bastonul frînt.

De cum auzise numele de Hyde, mister Utterson tresărise îngrozit ; cînd i se mai înfățișă și bastonul, nu se mai putu îndoi ; așa frînt și distrus cum era, îl recunoscu : era acela pe care-l dăruise el însuși lui Henry Jekyll cu mulți ani în urmă.

— Este acest mister Hyde o persoană mică de statură ? întrebă.

— De statură neobișnuit de scundă și cu o față foarte răutăcioasă... Așa spunea fata.

Mister Utterson rămase pe gînduri, apoi își înălță capul :

— Dacă vreți să mă însoțiți, urcați-vă în trăsura mea. Cred că vă pot duce la casa lui.

Se făcuse între timp aproape ora 9 dimineața și se lăsa întîia negură de toamnă. Un imens zăbranic cafeniu cuprindea cerul, dar vîntul asedia necontenit și punea pe fugă cețurile năvălitoare astfel încît, pe cînd trăsura înainta agale din stradă în stradă, mister Utterson își plimbă ochii peste un număr uluitor de trepte și tonuri de penumbră : ici domnea întunericul unui adînc de seară, luminat ca de o stranie vîlvoare de incendiu ; colo, pentru o clipă, ceața se spărgea pe de-a-ntregul și o rază rătăcită de soare străpungea vîrtejurile de abur. Sinistrul cartier Soho, înfățișîndu-i-se în aceste fugitive apariții schimbătoare, cu străzile-i noroioase și trecătorii săi dubioși, jerpeliți, cu felinarele lui care nu se stinseseră de loc sau fuseseră aprinse din nou pentru a combate această funerară invazie a beznei, arăta în ochii avocatului ca zona unui oraș dintr-un coșmar. În plus, gîndurile ce i se perindau prin minte erau de coloritul cel mai întunecat și, cînd își arunca ochii spre însoțitorul său din trăsură, era conștient că-i atins de o umbră a acelei terori față de lege și de reprezentanții legii ce-i poate asalta uneori pe oamenii cei mai cinstiți.

Cît opri trăsura la adresa indicată, ceața se ridică puțin și-i arătă o stradă murdară, o cîrciumă instalată cu un lux trivial, un prăpădit de „birt franțuzesc", o dugheană în care se vindeau cu bucata mărunțișuri ieftine și zarzavaturi veștede, o droaie de copii zdrențăroși, chirciți pe lîngă praguri și multe femei, de multe, diferite naționalități, ieșind cu cheia în mînă să-și ofere păhăruțul de dimineață ; iar în clipa următoare ceața se lăsă din nou, pămîntie, asupra acelui loc și-l despărți de aceste vecinătăți ticăloase. Aici își avea căminul favoritul lui Henry Jekyll, un om care urma să moștenească un sfert de milion de lire sterline.

O bătrînă cu fața palidă și părul argintiu deschise ușa. Avea o figură rea, îndulcită de ipocrizie, însă manierele îi erau excelente.

— Da, spuse ea, acesta-i apartamentul domnului Hyde, dar dînsul lipsește de acasă. A venit azi-noapte foarte tîrziu, dar a plecat din nou după nici o oră.

Nu era nimic curios în asta; avea obiceiuri foarte aiurite și lipsea adesea. Ieri, de pildă, bătrîna îl revăzuse după o absență de două luni.

— Foarte bine, atunci dorim să vizităm apartamentul, spuse avocatul; și, cînd bătrîna încercă să protesteze, el adăugă: E mai bine să vă spun cine e dumnealui: inspectorul Newcomen de la Scotland Yard.

O sclipire de bucurie odioasă apăru pe fața femeii.

— A! exclamă. Are încurcături. Ce-a făcut?

Domnul Utterson și inspectorul schimbară o privire.

— S-ar zice că nu-i prea simpatizat, observă cel din urmă... Ei, acu', cucoană, te rog să ne dai drumu'; eu și dumnealui o să ne uităm nițel ce-i pe-aci.

Din tot cuprinsul casei, care, cu excepția bătrînei, se dovedea pustie, domnul Hyde nu folosea decît vreo două camere, dar acestea erau mobilate cu un lux de bun-gust. O cămară era plină cu vinuri, tacîmurile erau de argint, lenjeria de masă elegantă; o pictură bună atîrna de perete, un dar (după cum presupunea Utterson) de la Henry Jekyll, care era un excelent cunoscător în materie; iar covoarele erau de mai multe stiluri și în culori plăcute. În clipa aceasta însă, odăile vădeau toate semnele că, recent și în mare grabă, se cotrobăise prin ele: pe podea zăceau haine cu buzunarele întoarse pe dos, sertare prevăzute cu încuietori solide stăteau deschise, și pe grătarul căminului rămăsese un morman de cenușă, ca și cum s-ar fi ars multe hîrtii. Din zgură și scrum, inspectorul dezgropă cotorul verde al unui carnet de cecuri ce rezistase acțiunii focului. Jumătatea a doua a bastonului fu găsită după ușă; și, cum acest fapt îi confirmă hotărît suspiciunile, polițistul se declară încîntat. O vizită la bancă, unde se constată că erau depuse cîteva mii de lire sterline în creditul ucigașului, îi completă satisfacția.

— Puteți să fiți sigur, sir, îi spuse inspectorul domnului Utterson. Îl am în mînă. Pesemne și-a pierdut capul, altfel n-ar fi lăsat bățul și, mai cu seamă, n-ar fi ars carnetul de cecuri. Păi cum... banul este lucrul cel mai important pentru un individ de teapa ăstuia. Nu ne rămîne altceva de făcut decît să-l așteptăm la bancă și să dăm drumu' la anunțurile cu semnalmente.

Această din urmă acțiune nu era totuși ușor de realizat, căci nu mulți se puteau număra printre cunoscuții apropiați ai lui mister Hyde; de urma familiei sale nu se putea da nicăieri; nu fusese niciodată fotografiat; puținii oameni care-l puteau descrie se contraziceau în mare măsură, cum se

întîmplă cu observatorii obişnuiţi. Asupra unui singur lucru erau de acord, şi anume asupra neliniştitoarei senzaţii de diformitate nedesluşită cu care-i impresiona pe cei ce-l priveau.

Incidentul scrisorii

Abia tîrziu după masă se văzu, în sfîrşit, mister Utterson în faţa porţii doctorului Jekyll, unde i se deschise îndată de către Poole. Trecînd pe lîngă dependinţele bucătăriei şi străbătînd o curte care fusese odată o grădină, majordomul îl conduse pînă la clădirea cunoscută drept sala de disecţie. Doctorul cumpărase casa de la moştenitorii unui chirurg faimos; propriile sale înclinări fiind însă mai curînd spre chimie decît spre anatomie, el schimbase destinaţia corpului de casă din fundul grădinii. Pentru prima oară era primit avocatul în această parte a reşedinţei prietenului său, încît se uită plin de curiozitate la clădirea urîtă, fără ferestre şi avu o senzaţie sinistră privind în juru-i în timp ce păşea prin amfiteatrul în care odinioară se îngrămădiseră studenţi sîrguincioşi şi care acum se găsea pustiu şi tăcut; mesele erau încărcate de aparatură chimică; podeaua era plină de lăzi gata să fie împachetate şi îmbîcsită cu paie; lumina cobora tulbure prin cupola înceţoşată. La celălalt capăt, un şir de trepte duceau spre o uşă acoperită cu postav roşu; trecînd prin aceasta, mister Utterson fu, în sfîrşit, introdus în cabinetul doctorului. Era o încăpere mare, prevăzută jurîmprejur cu dulapuri de sticlă şi mobilată, printre altele, cu o oglindă turnantă, în care te puteai vedea pe de-a-ntregul, şi cu o masă-birou; priveliştea o avea spre curte, prin trei ferestre prăfuite, zăbrelite cu gratii de fier. Pe grătarul căminului jucau vîlvătăile focului, iar pe etajera de alături sta o lampă aprinsă, fiindcă pînă şi în interiorul caselor începuse a se face simţită negura de afară. Aici şedea doctorul Jekyll, ghemuit lîngă foc şi cu înfăţişarea unuia bolnav de moarte. Nu se ridică să-şi întîmpine oaspetele, ci, întinzîndu-i o mînă rece, îşi exprimă, cu un glas schimbat, plăcerea de a-l vedea.

— Şi-acum spune-mi, întrebă mister Utterson de îndată ce ieşi Poole, ai auzit ştirea?

Doctorul se înfioră.

— Se striga în scuar, zise. Am auzit-o din sufrageria mea.

— O vorbă numai, adăugă avocatul. Carew îmi era client, şi tu de asemenea. Vreau să ştiu ce fac. N-ai fost cumva atît de nebun încît să-l ascunzi pe-acel individ?

— Utterson, jur în faţa lui Dumnezeu, strigă doctorul, jur că nu-l voi mai vedea niciodată! Pe cinstea mea, mă leg

față de tine că am terminat cu el pe lumea asta. S-a sfîrșit totul. Și fapt este că el n-are nevoie de ajutorul meu; nu-l cunoști așa cum îl cunosc eu; e în siguranță, în totală siguranță, ține minte ce-ți spun, nu se va mai auzi niciodată de el.

Avocatul asculta posomorît; nu-i plăcea purtarea febrilă a prietenului său.

— Pari foarte sigur de el, ripostă mister Utterson. De dragul tău, nădăjduiesc să ai dreptate. În cazul unui proces s-ar putea să apară și numele tău.

— Sînt absolut sigur de el, îi răspunse Jekyll. Am motive de certitudine, pe care nu le pot împărtăși nimănui. Dar există un punct în care m-ai putea sfătui. Am... am primit o scrisoare; și acum șovăi dacă s-o arăt poliției. Mi-ar plăcea s-o las în mîinile tale, Utterson; tu ai ști să hotărăști cu înțelepciune; sînt sigur de asta, am o atît de mare încredere în tine!

— Te temi probabil că ar putea duce la descoperirea lui? întrebă avocatul.

— Nu, răspunse doctorul. N-aș putea spune că-mi pasă ce va deveni Hyde... am terminat cu el. Mă gîndeam la propria mea reputație, pe care această chestie odioasă a cam periclitat-o.

Utterson își rumegă cîtăva vreme gîndurile; era surprins de egoismul prietenului său și totodată ușurat.

— Bine, zise în cele din urmă, arată-mi scrisoarea!

I-o arătă; avea o scriere ciudată, cu litere verticale, și era semnată „Edward Hyde". Acesta comunica, destul de concis, binefăcătorului său, doctorul Jekyll, pe care vreme îndelungată îl răsplătise atît de nedemn pentru numeroase generozități, că nu trebuia să nutrească nici o îngrijorare în privința siguranței lui, deoarece el avea mijloace de scăpare pe care se putea bizui cu certitudine.

Avocatului îi plăcu destul de mult această scrisoare; ea dădea intimității dintre cei doi un colorit mai onorabil decît se așteptase și se mustră pentru suspiciunile sale din trecut.

— Ai plicul? întrebă.

— L-am ars fără să-mi dau seama, răspunse Jekyll. Dar n-avea nici o ștampilă poștală. Comunicarea asta a fost adusă de cineva.

— S-o păstrez și să dorm liniștit?

— Aș dori să hotărăști în locul meu întru totul, suspină Jekyll. Am pierdut încrederea în mine însumi.

— Bine, am să mă gîndesc, răspunse avocatul. Și acum încă ceva: Hyde a fost cel care a dictat termenii aceia din testament cu privire la dispariția ta?

Doctorul păru cuprins de o criză de slăbiciune ; strînse buzele și dădu din cap.

— Știam asta, spuse Utterson. Avea intenția să te ucidă. Ți-a fost dat să scapi cu bine.

— Mi-a fost dat ceva cu mult mai important, fu replica solemnă a doctorului, mi-a fost dată o lecție. O, Doamne, Utterson, ce lecție mi-a fost dată ! Și-și acoperi o clipă fața cu mîinile.

La ieșire, avocatul se opri și schimbă cîteva cuvinte cu Poole.

— Ca să nu uit, zise. S-a adus azi o scrisoare. Cam cum arăta cel care a adus-o ?

Poole afirmă însă categoric că nu sosise nimic decît cu poșta. „Și alea doar niște circulare de reclamă" — adăugă. Această veste îl făcu pe Utterson să plece cu temerile sale înnoite. Evident că scrisoarea sosise prin poarta laboratorului ; era posibil, de fapt, ca ea să fi fost scrisă în cabinet ; or, dacă așa stăteau lucrurile, trebuia altfel judecată și tratată cu mai multă băgare de seamă.

Pe drum, puștii care vindeau ziare răgușiseră strigînd : „Ediție specială !... Uluitorul asasinat al unui membru al parlamentului !" Iată orația funebră pentru unul dintre prietenii și clienții săi ; și nu-și putea stăpîni o oarecare teamă ca nu cumva bunul nume al altuia dintre ei să fie spulberat de vîrtejul scandalului.

Pînă la urmă era obligat să ia o hotărîre, ceea ce constituia o situație delicată. Deși obișnuit să se bizuie doar pe sine însuși, prinse a nutri dorința de a primi un sfat. „De-a dreptul nu-l pot avea — gîndi el —, dar poate că se va lăsa prins în plasă."

Curînd după asta, ședea de o parte a propriului său cămin, cu mister Guest, primul său secretar, de partea cealaltă; iar la mijloc, între ei și la o distanță de foc — precis și delicat calculată —, o sticlă dintr-un anumit vin vechi care zăbovise îndelung, ferit de lumina soarelui, în subsolurile casei.

Ceața tot mai dormita, legănîndu-se deasupra orașului înecat, în care felinarele scînteiau cu un licăr bolnav, stacojiu ; asurzită și înăbușită de norii prăvăliți, viața metropolei continua să se scurgă prin marile artere, cu un vuiet de vijelie. Dar în odaia în care stăteau cei doi lumina focului răspîndea voioșie. În sticlă fermenții se potoliseră de mult ; coloritul imperial se îndulcise cu timpul, cum se estompează culoarea în vitraliile pictate ; dogoarea după-amiezelor calde de toamnă în podgoriile de pe coline era gata a se lăsa slobozită și a risipi pîclele Londrei. Pe nesimțite, încordarea avocatului se topea. Mai puține secrete ca față de Guest

n-avea el față de nimeni; și nici despre cele cîteva pe care ar fi vrut să le păstreze nu era totdeauna sigur că izbutise. Guest fusese adesea în casa doctorului — trimis pentru chestiuni de afaceri; îl cunoștea pe Poole; era greu de presupus că nu auzise despre familiaritatea lui Hyde în acea casă; el ar putea trage concluzia; nu era, așadar, nimerit ca el să vadă o scrisoare care punea într-o lumină mai favorabilă acest mister? Cu atît mai mult cu cît Guest, fiind un pasionat cercetător și un arbitru în materie de grafologie, ar considera demersul firesc și amabil. El era, în plus, un om cu scaun la cap; n-ar putea citi un document atît de bizar fără să lase să-i scape vreo observație; or, cu ajutorul acesteia se putea alege o cale de urmat.

— Tristă întîmplarea asta cu sir Danvers! spuse Utterson.

— Da, sir, într-adevăr, a provocat o mare emoție în opinia publică, răspunse Guest. Omul acela a fost, desigur, nebun.

— M-ar interesa să știu părerea dumitale în privința asta. Am aici un document scris de mîna lui. Ți-l arăt între patru ochi, fiindcă, de fapt, nu știu ce voi face cu hîrtia asta; este, în cel mai bun caz, o chestiune urîtă. Dar, iat-o, poftim, e exact specialitatea dumitale: autograful unui ucigaș.

Ochii lui Guest scînteiară; îndată se apucă să studieze pătimaș scrisoarea.

— Nu, sir, zise, nebun nu e, dar e o scriere ciudată... Cel care a scris-o este, în tot cazul, ciudat.

Chiar atunci intră servitorul cu un bilet.

— E de la domnul Jekyll, sir? se informă secretarul. Mi s-a părut cunoscut scrisul. E ceva personal, domnule Utterson?

— Doar o invitație la cină. De ce? Vrei s-o vezi?

— O clipă. Vă mulțumesc, sir. Și secretarul puse alături cele două file de hîrtie și le compară sîrguincios conținutul.

— Mulțumesc, sir, zise în cele din urmă, înapoindu-le pe amîndouă; este un autograf foarte interesant.

Urmă o pauză, în timpul căreia mister Utterson se luptă cu sine.

— De ce le-ai comparat, Guest? întrebă brusc.

— De... sir..., răspunse funcționarul. Există între ele o asemănare curioasă; cele două scrieri sînt identice în multe privințe. Doar aplecarea literelor diferă.

— Cam ciudat, spuse Utterson.

— E, cum spuneți, cam ciudat, confirmă Guest.

— Eu unul n-aș vorbi despre scrisoarea asta, adăugă patronul.

— Nu, sir, făcu funcționarul. Înțeleg.

De cum rămase singur, mister Utterson, în seara aceea, încuie scrisoarea în seif, unde rămase de aici înainte. „Cum — gîndi el. Henry Jekyll plastograf ca să-l apere pe un ucigaș !"

Incident remarcabil cu doctorul Lanyon

Timpul trecea. Mii de lire au fost oferite drept recompensă, uciderea lui sir Danvers fiind resimțită drept o injurie publică; mister Hyde însă dispăruse din cîmpul de vedere al poliției, de parcă n-ar fi existat niciodată. Fură dezgropate, într-adevăr, multe din trecutul lui — și toate discreditabile; ieșiră la iveală istorii despre violența și cruzimea acelui om, despre viața lui ticăloasă, despre personajele bizare cu care se însoțise, despre antipatia de care părea să fi fost înconjurat de-a lungul carierei sale, dar despre locul unde se afla acum nici o șoaptă. De cînd părăsise casa lui din Soho în dimineața crimei, parcă se topise, și treptat mister Utterson începea să-și revină, să nu mai resimtă o atît de intensă îngrijorare și să fie mai împăcat în inima lui. Gîndea în sine că moartea lui sir Danvers era mai mult decît compensată prin dispariția lui mister Hyde.

Acum, că se retrăsese acea influență malignă, începu pentru doctorul Jekyll o viață nouă. Ieși din singurătatea în care se retrăsese, înnoi legăturile cu prietenii, redeveni oaspetele și amfitrionul lor și, după cum dintotdeauna fusese cunoscut pentru caritatea sa, fu acum nu mai puțin remarcat pentru pietatea lui. Era activ, petrecea mult timp în aer liber, făcea fapte bune; chipul lui începea a se deschide și a se lumina ca din conștiința lăuntrică de a fi folositor; și vreme de mai bine de două luni se bucură de liniște.

În 8 ianuarie, Utterson cinase la doctor, laolaltă cu o mică adunare; Lanyon fusese și el invitat; și ochii gazdei priviseră de la unul la celălalt ca pe vremuri, cînd cei trei erau prieteni inseparabili.

În 12 și apoi în 14 ale aceleiași luni însă nu i se mai deschise avocatului ușa.

— Doctorul e obligat să stea în casă, spunea Poole. Și nu poate vedea pe nimeni.

În 15, Utterson încercă din nou și din nou fu refuzat. Cum se obișnuise în ultimele două luni să-și vadă prietenul aproape zilnic, revenirea acestei solitudini îi apăsa sufletul. În a cincea dintre aceste seri, îl chemă pe Guest să cineze cu el, iar într-a șasea se duse să-l vadă pe doctorul Lanyon.

Acolo cel puțin fu primit, dar cînd intră rămase izbit de schimbarea ce se produsese între timp în înfățișarea docto-

rului. Îi era scrisă pe față — ușor de citit — sentința de moarte. Obrajii lui, altădată rumeni, păliseră, se topise carnea pe el, îi sporiseră vizibil chelia și vîrsta; și totuși nu atît dovezile acestea ale unei rapide decăderi fizice îi atraseră avocatului atenția, cît o anumită expresie în privire și un anumit fel în purtare care păreau a mărturisi o adînc refulată teroare. Nu era probabil ca doctorul să se teamă de moarte, și totuși asta fu ispitit Utterson să bănuiască. „Da — își zise. Fiind medic, el trebuie să știe în ce stare e și că zilele îi sînt numărate. Și această certitudine e mai mult decît poate suporta". Totuși, cînd Utterson îi spuse că arată rău, Lanyon se declară într-adevăr un om condamnat, dar afirmă aceasta pe tonul cel mai ferm.

— Am avut un șoc, zise, și nu-mi voi reveni niciodată. E o chestiune de săptămîni... Da, viața a fost frumoasă, mi-a plăcut. Da, domnule, mai înainte îmi plăcea... Mă gîndesc uneori că, dacă am ști totul, am fi mai bucuroși să plecăm.

— Și Jekyll e bolnav, observă Utterson. Tu l-ai văzut?

Dar Lanyon se schimbă la față și ridică o mînă tremurătoare.

— Nu vreau nici să-l văd, nici să mai aud de doctorul Jekyll, strigă cu glas nesigur. Am terminat definitiv cu personajul ăsta. Și te-aș ruga să mă cruți de-aici înainte cu orice aluzie la unul pe care-l consider mort!

— Ei, cum așa! protestă mister Utterson. Apoi, după o tăcere destul de lungă, întrebă: Pot să fac ceva?... Noi trei sîntem foarte vechi prieteni, Lanyon. N-o să mai apucăm să ne facem alții.

— E iremediabil, răspunse Lanyon. Întreabă-l pe el.

— Nu vrea să mă vadă, făcu avocatul.

— Nu mă surprinde, fu răspunsul. Într-o zi, Utterson, cînd nu voi mai fi în viață, nu-i exclus să afli totul despre asta. Eu nu-ți pot spune. Iar pînă atunci, dacă ești capabil să stai aici și să vorbești cu mine despre alte lucruri, pentru numele lui Dumnezeu, stai și vorbește-mi, dar dacă nu ești în stare să eviți subiectul ăsta blestemat, atunci du-te, fiindcă nu-l pot suporta.

De îndată ce se întoarse acasă, Utterson se așeză să-i scrie lui Jekyll, plîngîndu-se de excluderea sa și întrebînd care era pricina nefericitei rupturi cu Lanyon. Ziua următoare îi aduse un lung răspuns, formulat într-un vocabular pe alocuri patetic și cu un tîlc uneori întunecat, misterios. Cearta cu Lanyon era fără leac. „Nu-i aduc nici o vină vechiului nostru prieten — scria Jekyll —, dar îi împărtășesc părerea: noi doi nu trebuie să ne mai întîlnim niciodată. Intenționez de aici înainte să duc o viață de extremă izolare; nu trebuie

să te surprindă, nici nu trebuie să te îndoieşti de prietenia mea dacă poarta casei mele va rămîne adesea închisă chiar şi pentru tine. Trebuie să rabzi ca eu să-mi urmez propriul meu drum întunecat. Am atras asupră-mi o pedeapsă şi o primejdie ce nu pot fi numite. Poate păcătuiesc ca nimeni altul, dar şi sufăr ca nimeni altul. N-aş fi crezut ca lumea aceasta să poată cuprinde suferinţe şi spaime atît de istovitoare. Iar tu, Utterson, poţi face un singur lucru spre a-mi uşura destinul : să-mi respecţi tăcerea".

Utterson era uluit. Sumbra influenţă a lui Hyde se retrăsese, doctorul se înapoiase la vechile sale îndatoriri şi prietenii ; cu o săptămînă în urmă îi surîdea perspectiva unei bătrîneţi voioase şi respectate, şi acum, într-o clipă, prietenia şi seninătatea cugetului şi tot conţinutul vieţii sale erau distruse. O schimbare atît de radicală şi de neprevăzută arăta a nebunie, dar, dacă te gîndeai la purtarea şi la vorbele lui Lanyon, trebuia să fi existat un temei mai adînc pentru toate acestea.

O săptămînă mai tîrziu, doctorul Lanyon căzu la pat şi în ceva mai puţin de două săptămîni decedă. În seara de după înmormîntare, la care asistase adînc îndurerat, Utterson îşi încuie uşa biroului şi, aşezîndu-se acolo la lumina unei luminări, scoase de la locu-i de păstrare şi-şi puse în faţă un plic cu adresa scrisă de mîna prietenului său mort şi purtînd pecetea aceluia. „**Exclusiv personal** — pentru domnul **J. G. Utterson** şi numai **în mîinile sale** ; în caz de predeces, a se distruge necitit" — aceasta era inscripţia, subliniată emfatic, pe care o purta plicul, iar avocatul se temea să ia cunoştinţă de conţinutul lui. „Am îngropat azi un prieten ; dacă asta mă va face cumva să mai pierd unul ?" Apoi îşi condamnă teama drept lipsă de loialitate şi rupse sigiliul. Înăuntru era inclus alt plic, de asemenea sigilat şi prevăzut cu însemnarea : „A nu se deschide pînă la moartea sau dispariţia doctorului Henry Jekyll". Lui Utterson nu-i venea să-şi creadă ochilor. Da, **dispariţie** sta scris şi aci ca şi în testamentul acela nebunesc, pe care de mult îl restituise autorului său, iată aici din nou ideea de dispariţie şi numele lui Henry Jekyll. Dar în testament ideea asta răsărise din sugestia sinistră a acelui Hyde ; era introdusă acolo cu un scop, prea limpede şi odios. Scrisă însă de mîna lui Lanyon, ce putea însemna ? Asupra executorului voinţei celui decedat se abătu o mare ispită : de a desconsidera interdicţia şi a

se cufunda de îndată în adîncul acestor mistere, dar onoarea profesională şi credinţa faţă de prietenul său dispărut erau obligaţii severe ; aşa că pachetul fu lăsat să doarmă în colţul cel mai adînc al seifului său particular.

Una e să-ţi striveşti curiozitatea, alta e s-o domini. Este permis să ne îndoim dacă Utterson, începînd din acea zi, mai rîvnea la fel de viu ca mai înainte să se întîlnească cu prietenul său rămas în viaţă. Se gîndea la el cu bunătate şi milă, dar şi cu nelinişte şi teamă. Încercă şi să-l vadă, dar simţi parcă o uşurare cînd nu fu primit ; prefera, poate, în inima lui să vorbească din prag cu Poole, înconjurat de atmosfera şi de zgomotele oraşului, decît să intre în acea casă a înrobirii voluntare şi să încerce a sta de vorbă cu inscrutabilul izolat. Poole, de fapt, nu prea avea de comunicat noutăţi plăcute. Doctorul se părea că acum, mai mult ca oricînd, se închidea în cabinetul din laborator, unde uneori chiar şi dormea ; era deprimat, devenise foarte tăcut, nu citea ; cugetul său părea apăsat de ceva. Utterson se obişnui într-atîta cu monotonia acestor ştiri încît, încetul cu încetul, începu să-şi rărească vizitele.

Incident la fereastră

Se întîmplă ca în duminica în care mister Utterson îşi făcea obişnuita plimbare cu mister Enfield drumul lor să treacă din nou prin uliţa lăturalnică, iar ei, ca atunci cînd ajunseseră în dreptul porţii, să se oprească spre a o privi.

— Hm, făcu Enfield, cel puţin acum s-a terminat cu istoria aceea. N-o să mai dăm ochii cu mister Hyde.

— Sper că nu, răspunse Utterson. Ţi-am spus cîndva că l-am văzut şi eu o dată şi că am avut şi eu sentimentul de repulsie de care îmi vorbeai ?

— Nu era posibil să-l vezi şi să n-ai acest sentiment, fu replica lui Enfield. Apropo, ce stupid trebuie să mă fi găsit că nu-mi dădeam seama că aici e o intrare dosnică spre casa doctorului Jekyll ! Cînd, în sfîrşit, am descoperit-o, acest lucru tot dumitale ţi se datora în parte.

— Aşa, ai descoperit asta ? făcu Utterson. Ei, atunci am putea să intrăm în curte şi să ne aruncăm ochii spre ferestrele lui. Ca să-ţi spun drept, sînt neliniştit în privinţa bietului Jekyll şi simt că s-ar putea să-i facă bine prezenţa unui prieten, chiar de afară.

Curtea era rece şi cam umedă şi cotropită de o penumbră prematură, deşi, în tăriile lui, cerul radia încă lumina asfinţitului. Dintre cele trei ferestre, cea mijlocie era pe jumătate deschisă; şezînd foarte aproape de ea, ca să ia aer, cu o expresie de infinită tristeţe, asemenea unui captiv nemîngîiat, Utterson îl văzu pe doctorul Jekyll.

— Cum! Tu eşti, Jekyll? exclamă. Sper că te simţi mai bine.

— Am luat-o la vale rău, Utterson, răspunse amărît doctorul. Rău de tot! Din fericire, n-o să dureze mult.

— Stai prea mult în casă, spuse avocatul. Ar trebui să mai ieşi să-ţi mai stimulezi circulaţia, ca mine şi Enfield. Faceţi cunoştinţă: vărul meu, mister Enfield, doctorul Jekyll. Hai, ia-ţi pălăria şi vino să dăm repede o raită împreună.

— Eşti foarte drăguţ, suspină celălalt. Mi-ar plăcea mult, dar nu, nu, nu, e cu totul imposibil; nu îndrăznesc. Sînt însă cu adevărat foarte bucuros că te văd, Utterson. E, într-adevăr, o mare plăcere pentru mine. Te-aş pofti înăuntru, împreună cu mister Enfield, dar locul unde mă aflu e cu totul nepotrivit.

— Ei, atunci, răspunse avocatul, cu o cordială indulgenţă, tot ce avem mai bun de făcut e să rămînem noi jos şi să stăm de vorbă cu tine de aici.

— Tocmai asta mă gîndeam şi eu să îndrăznesc a propune, răspunse doctorul cu un zîmbet. Dar abia scosese aceste cuvinte că i se şterse de pe faţă surîsul şi-i urmă o asemenea expresie de abjectă groază şi disperare încît celor doi bărbaţi de jos le îngheţă sîngele în vine. N-o văzură decît timp de o clipă, căci fereastra fu imediat închisă cu violenţă, dar clipa aceea fusese deajuns; întoarseră capul şi părăsiră curtea fără o vorbă. Tot în tăcere traversară şi ulicioara, şi abia cînd ajunseseră într-o stradă din vecinătate, unde chiar şi duminica domnea oarecare viaţă, mister Utterson întoarse, în sfîrşit, faţa şi se uită la însoţitorul lui. Erau amîndoi palizi şi în ochii amîndurora se oglindea aceeaşi oroare.

— Doamne, iartă-ne, Doamne, iartă-ne, rosti mister Utterson.

Dar mister Enfield doar clătină din cap foarte grav şi merse înainte în tăcere.

(CONTINUAREA ÎN NUMĂRUL VIITOR)

MIRCEA ŞERBĂNESCU

TIMIŞOARA

Zidul

— Vai, ce plictiseală, querido! „Drumulețul" tău de șaizeci de kilometri! Într-o cutie ca asta care zgîlțiie ca o căruță preistorică!

— Pe vremea copilăriei mele, am răspuns încercînd să-mi păstrez buna dispoziție, „drumulețul" ăsta însemna o oră, o oră și jumătate de călătorie.

Juana răspunse vădit plictisită:

— Ce infern! Cu cît peste distanța de azi dintre Buenos Aires și București?

— Da, de azi; distanța de azi! am accentuat aproape arțăgos. Nu întotdeauna a fost așa, și nici magistrala de care vorbești nu exista mai înainte. Se călătorea și se tot călătorea din America de Sud pînă în Europa și de aici mai departe! Trenulețul ăsta clasic, care-ți trezește atîta dispreț, făcea altă dată 50—60 de kilometri pe oră. Acum depășește 300 pe...

— Pe secundă? Atunci și secundele sînt altfel pe aici!

Peste frumusețea trăsăturilor ei creole plutea o umbră care-o întuneca și mai mult; poate aceeași care la început mă avertizase discret, dar destul de limpede, să-mi păzesc inima. Iată că n-am reușit. O duceam la mama pe Juana ca logodnică. Dar replica ei finală, mai cu seamă acidul ei puternic, mă îmbufnă. Toată bucuria reîntoarcerii (sosisem abia ieri) se risipea din pricina unei dispute aride, în absolută contradicție cu însăși firea și sentimentele noastre adevărate. Tînăra fată se comporta și pe acest teren gingaș al aducerilor mele aminte întocmai ca acei oameni, în mare parte impersonali, obișnuiți ai marilor rachetomagistrale și hoteluri de lux presărate în locurile cheie ale traseelor, pentru care totul este numai confortul și ușurința de a rezolva orice dorință — fie și cea mai intimă — printr-o simplă telecomandă adresată unui om pregătit și plătit să o îndeplinească sau unui robot rapid, întotdeauna perfect, în orice ar fi făcut în orice ocazie.

Cunoşteam această mentalitate, căreia îi plăteam şi eu uneori tribut, parcă depărtîndu-mă de mine însumi ; aici însă pe locurile copilăriei regăseam odată cu pitorescul specific al oraşului încă beneficiar al unor urme de ev mediu — ca să nu mai amintim şi pe celelalte, ulterioare — şi ceva din inerţia cu care tradiţiile prea evidente apasă pe pulsaţia firească a omului către progres şi rapiditate. Părea aproape un miracol să găsesc la acest sfîrşit de veac XX, după un trai obişnuit la cele mai înalte cote moderne, îndepărtatele bătăi de orologii care făceau să vibreze emoţionant aerul plăcut al nopţii.

Am trezit-o pe Juana ca să nu le piardă farmecul.

— Ascultă atent, am îndemnat-o. Ce auzi ? Apartamentul nostru de hotel era la etajul 15 — un hotel nou, o expresie modernă a vremurilor, turnată în beton într-o coloană cutezantă care domina bătrînul oraş. Auzi ceva ? am stăruit.

— Da, da, parcă, spuse ea somnoroasă.

— Nu-i aşa că e minunat ? ! Eram în extaz.

— Ce ciudat te-ai făcut tu de cînd eşti aici ? Pînă şi zgomotul liftului pe care acasă — cînd mai aveam lift ! — nu-l puteai suferi, aici îţi produce o imensă plăcere ! a zis ea.

— Ce-are liftul cu ce-aş fi vrut eu să auzi ?

Am încercat să-i explic, dar era prea somnoroasă. Eu am făcut o lungă insomnie şi atunci am simţit pentru prima dată prezenţa zidului dintre mine şi Juana. De zece ani eram plecat şi lucram în centrul Americii de Sud la construcţia uriaşei magistrale acvatice constituită, în principal, din fluviile Orinoco, Amazon şi Paraná ; îmi potrivisem, cum s-ar spune, pasul cu un alt ritm de viaţă. Mă învăţasem să călătoresc fulger, doar cu avioane care depăşesc de trei-patru ori viteza sunetului sau cu rachetotransportoarele intercontinentale, dar nu dispreţuiam de loc amintirea nopţilor leneşe şi liniştite ale bătrînului meu oraş natal şi nici deliciul unei călătorii îndelungate într-un peisaj familiar de care te poţi pătrunde în toată voia.

Juana era dincolo de zid, constatam a doua oară în tren, şi atunci o întrebai răutăcios dacă nu cumva îi pare rău că venise cu mine.

— Oh, nu, querido ! Nu. Dar îmi pare infernal acest mers de melc.

— Ştii prea bine că tehnic e imposibil să parcurgem şi distanţele mici cu vitezele intercontinentale. De ce nu vrei să fii rezonabilă ?

— Fac tot ce pot ca să rămîn rezonabilă, îmi replică ea, căscînd de plictiseală ; de cînd sînt aici numai asta şi asta fac.

— Nimic deci nu-ţi place, Juana ? Şi mi-am adus aminte (i-am adus, bineînţeles, şi ei, pe loc) că în restaurantul unde

mîncasem ieri — un local drăguţ, într-o fostă cazemată de cetate medievală — declarase, nici mai mult, nici mai puţin decît că se sufocă. Am adăugat reproşurilor: iar cînd te-am rugat să asculţi bătaia aceea frumoasă a orologiilor în noapte...

M-a întrerupt, aproape alarmată:

— Querido, nu-i adevărat! Iubitule, pur şi simplu nu înţelesesem. De ce nu-mi dai un minim de răgaz să mă aclimatizez?

Dar apucasem să-mi pierd capul. Ştiam eu ce zace sub buclele ei negre ca abanosul, coafate migălos alaltăieri la Buenos Aires. Nici ea nu mă lăsase să mă aclimatizez, peroram furios, deşi de cîte ori nu-mi dorisem să ne plimbăm amîndoi pe o alee sub clar de lună, scăpînd de terase la mare înălţime, de grădini suspendate între cer şi pămînt, de elicoptere şi de întreaga zestre tehnică atît de departe de sentimentele unui îndrăgostit.

— Am alergat ca un colet de coletărie ultrarapidă, am adăugat indignat. Asta era aclimatizare?

Îmi pierdusem capul, după cum se vede.

— Pot să reţin ce-mi spui, querido? Şi tonul ei, mai mult decît glacial, mă făcu să mă cutremur de parcă primisem o lovitură cu o măciucă de plumb. Apoi am implorat-o să uite ce i-am spus într-un moment de rătăcire inexplicabilă, parcă atins de-un amoc, de o furie năucă a sentimentelor, ceva care nu mă avantaja; am făcut, într-un cuvînt, tot ce se putea într-o astfel de împrejurare pentru ca, pînă la urmă, să birui, izbutind să o readuc lîngă mine pe Juana mea cea dragă şi bună. Căci şi ea trăise o rătăcire mînioasă, asemănătoare cu un amoc primejdios, mi-a mărturisit mai pe urmă, după ce ajunsesem în faţa mamei într-o armonie întru totul ca aceea a unor instrumente care se prezintă în aceeaşi tonalitate într-un concert.

Mi-aduc aminte cîteodată de acest episod din tinereţe, mai cu seamă atunci cînd simt nevoia să povestesc amintiri, pe cînd Juana, îndepărtată de mine, devine impersonală şi neliniştită, cu ochii pe harta lumii cu traseele rachetotransportoarelor de mare distanţă însemnate apăsat cu linii groase şi roşii. Nu există zid pe care omul să nu aibă puterea a-l dărîma; al nostru — ştiu bine că mai e între noi, deşi mult sfărîmat şi părăginit — persistă încă, nevăzut, mut şi tainic. Cu toate acestea, ne-am trăit viaţa frumos şi plenar, una fiind în toate, cunoscînd o fericire de lungă durată, de care sîntem mîndri şi vom fi pînă la capăt. Şi poate că pînă la urmă tot vom ajunge să dărîmăm de tot zidul inutil care ne putea fi fatal.

TITUS FILIPAŞ

CRAIOVA

s-a născut în 1944 într-o localitate din Dolj. A urmat liceul la Craiova şi apoi cursurile facultăţii de fizică la Bucureşti. Din 1967 lucrează ca profesor de fizică la un liceu din Craiova.

NISIPUL

Am plecat în concediu la mare împreună cu întreaga familie pe la începutul lunii august. Dorind să evit cît mai mult aglomerările urbane, am ales pentru sejurul nostru un sat din partea sudică a litoralului românesc.

Ne-am instalat în casa unui ţăran a cărui curte dădea direct pe plajă, spre marea bucurie a copiilor mei. După o săptămînă se înnegriseră din cap pînă în picioare ; viaţa în aer liber şi mişcarea le provocau o poftă de mîncare enormă, liniştind-o, în fine, din acest punct de vedere, pe soţia mea.

Într-una din zile, la masa de prînz, Domiţian, fiul meu cel mare, în vîrstă de 14 ani, îmi puse o întrebare destul de curioasă în timp ce aştepta felul al doilea :

— Tată, este posibil ca marea să ştie teorema lui Pitagora ?

Mi-am aţintit foarte mirat privirea asupra lui.

— Cum adică, ce vrei să spui cu asta ?

— Uite, să-ţi povestesc, începu el. De dimineaţă, nu ştiu cît era ceasul, cred că pe la unsprezece, jucam fotbal pe nisip, cînd, ăştia micii, care adunau scoici, au început să ţipe şi să mă cheme...

„Ăştia micii", care încă nu mergeau la şcoală, auzind că erau introduşi în discuţie, începură să vorbească în cor :

— Da, tăticule... am văzut... cum veneau valurile, ştii... şi desenau ceva pe nisip..., zise Anişoara, fiica mea foarte locvace, în vîrstă de cinci ani.

— ...şi atunci l-am chemat pe Domi... să vadă şi el..., completă Radu, care în toamnă mergea în clasa întîia.

— Bine, bine, deocamdată mîncaţi ; nu e frumos să vorbiţi cu gura plină, le-am spus eu, pe un ton uşor înăsprit, ca să fiu ascultat.

Domițian, care nu se mai considera copil și socotea deci că sfatul meu nu i se adresa și lui, continuă să vorbească :

— Eu am venit de-abia la sfîrșit și am putut să mai văd un singur desen ca lumea ; era un triunghi dreptunghi, iar pe catete și ipotenuză avea desenate cite un pătrat, la fel ca în manualul de geometrie la demonstrarea teoremei lui Pitagora.

— Știi ce, Domi ? l-am întrerupt. Cîteodată este mai bine să nu exagerezi cu fanteziile și poveștile ; acum ești om mare...

— Nu, nu, tată, nu te mint, se apără el, și sub bronzul de pe fața lui am simțit că roșise puțin ; avea impresia că făcusem aluzie la o întîmplare mai veche, în care el descoperise niște „little green men".

— Bine, bine, făcui eu. Repetiția dublă a cuvîntului bine devenise pentru mine un stereotip verbal cu foarte multe semnificații, încă de pe vremea cînd Domițian începuse să vorbească.

— Da, te cred. Totuși, cum reușeau valurile acelea simpatice să deseneze pe nisip ?

— Foarte simplu, tată. Valurile vin și se retrag ; cînd apa se retrage, ea șiroiește pe nisip și lasă în urma ei niște șănțulețe, știi doar asta. Acum însă șănțulețele erau în linie dreaptă. Nici nu-ți vine să crezi...

— Nu prea..., în adevăr. Șănțulețele lăsate de apa care curge au forme neregulate, întîmplătoare, ar fi imposibil să apară linii drepte.

— Dar, tată, cînd am fost în Bucegi mi-ai explicat că numai jocul întîmplării a făcut Sfinxul și Babele și de ce n-ar face întîmplarea și linii drepte ? Și apoi, în mod normal, scurgerea apei trebuie să se facă în linie dreaptă ; știi..., se aplică și inerția...

Deși aveam ce să-i răspund, am tăcut, bucurîndu-mă în secret de replica logică a fiului meu. Mi-am reamintit o după-amiază de vară, cînd pe cer se îngrămădeau nori Cumulus, iar Domițian, pe atunci de o șchioapă, mare amator de povești, asculta așezat pe genunchii mei sfîrșitul unui basm. Deodată ridicase mînuța spre cer și strigase înfricoșat : „Un balaur !". Am privit atunci în sus ; în adevăr, formele pufoase și schimbătoare ale norilor întruchipau în direcția arătată de fiul meu o figură asemănătoare unui balaur al cărui gît se lungea cu repeziciune din cauza vîntului. Încă de pe atunci era atent la forme și la schimbările din natură, dar asta nu înseamnă desigur mare lucru.

— Bine, bine, povestește mai departe, i-am zis.

— Cînd m-am apropiat eu, valurile tocmai ștergeau un desen. Era ceva, un triunghi oarecare, tăiat de o dreaptă paralelă cu una din laturi, ceva folosit la teorema lui Thales sau la teorema fundamentală a asemănării. Valurile n-au șters-o dintr-o dată, ci progresiv, știi..., șanțurile din nisip deveneau din ce în ce mai

puţin adinci şi două trei valuri au şters în întregime desenul, pînă cînd nisipul a devenit neted.

Apoi a început să se întrezărească urma unei noi figuri. Fiecare val se retrăgea adîncind şănţuleţele... şi mi-am dat seama după al doilea... că voiau să deseneze teorema lui Pitagora, triunghiul dreptunghi cu pătratele pe laturi. Cred că au trecut vreo şase, pînă cînd figura a rămas imprimată în nisip cu toată claritatea. Apoi, valurile au început s-o şteargă, tot cu încetul, aşa cum o desenaseră, pînă cînd nisipul a rămas neted, neted şi ud. Am mai aşteptat acolo vreo jumătate de oră, dar nu s-a mai întimplat nimic.

Tăcu, începu să mănînce cu poftă friptura, şi apoi pică fraza de care începusem să mă tem în secret.

— Tată, vreau să te întreb, cum se explică fenomenul ăsta ?

Mă găseam într-o încurcătură. Întotdeauna am fost în stare să-i răspund lui Domiţian la toate întrebările pe care mi le punea ; acum îmi simţeam lezată ambiţia mea de tată omniscient.

Am încercat să scap printr-un subterfugiu cam necinstit :

— Este un capriciu al naturii ; tu însuţi aminteai despre Sfinx şi Babe şi spuneai că sînt întîmplătoare.

— Dar tată, aici este vorba despre teorema lui Pitagora, nu cred că asta mai poate fi întîmplare !

— Ei, începi să devii neştiinţific. Nu-ţi închipui că au venit sfinţii să deseneze figuri pe plajă ?

— Nu, tată, nu-mi închipui asta, făcu o grimasă supărată Domiţian şi tăcu, fie pentru că se considera jignit, fie pentru că îşi orientase atenţia spre piersicile enorme care fuseseră aşezate pe masă.

Am continuat să mîncăm în tăcere. Eu încercam să scotocesc prin memorie ; mai citisem pe undeva despre ceva asemănător ?

Ne ridicarăm de la masă.

— Ar putea să fie nişte omuleţi verzi invizibili, îmi declară sentenţios Domiţian şi, fără să mai adauge altceva, trecu în camera cealaltă să se culce.

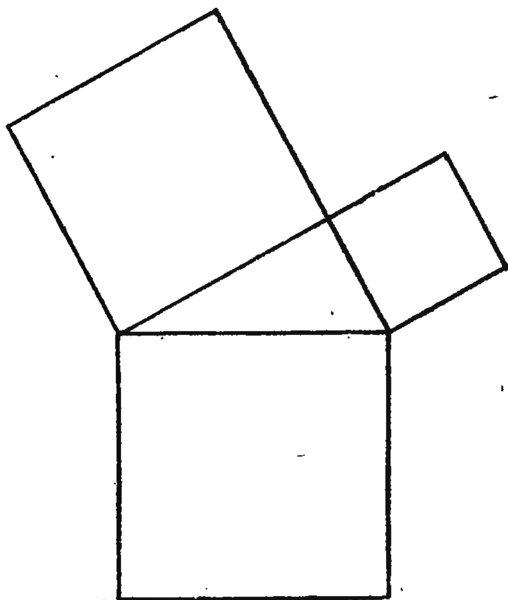
„Omuleţi verzi !" exclamai în sinea mea, omuleţii verzi sînt ideea lui fixă ; de altfel este normal la vîrsta lui să aibă asemenea vise.

M-am culcat ; în timp ce stăteam cu ochii închişi, încercam să analizez problema pe toate feţele. Recunoşteam că povestea cu capriciile naturii nu mergea întru totul. Cîndva, înainte de piatra de la Rosseta, unii spuneau şi despre hieroglifele egiptene că sînt tot capricii ale naturii. Pe de altă parte, figuri ciudate şi semnificative apar în multe locuri, pe stînci, în peşteri, şi pentru explicarea apariţiei lor s-au pus totdeauna în cauză fenomene naturale.

Era pe undeva o contradicție. „Omuleții verzi invizibili“ ? — îmi amintii eu iar de sugestia fiului meu ; să fie oare semnele unor extratereștri, „hieroglife“ trimise de ființe din altă lume ? Ideea este caraghioasă și absurdă ; de ce să cauți cauze îndepărtate, cînd se pot găsi cauze simple și apropiate ?

Încercam să-mi reamintesc ceva, dar în ceasul acela eram prea obosit pentru intuiții și aduceri aminte și am adormit.

Am visat nisip, nisipul de pe plajă, care începea să se cristalizeze în antica figură pitagoreică și în momentul acela m-am

trezit. Eram într-o stare de beatitudine intelectuală, specifică momentelor de intuire, cînd memoria are o claritate fără seamăn : „...Este un experiment intelectual foarte interesant să construiești fantezia unei ființe inteligente al cărei timp ar parcurge altă cale decît a noastră. Pentru o astfel de ființă orice comunicație cu noi ar fi imposibilă. Orice semnal pe care ea l-ar emite ne-ar parveni cu un șir logic de consecințe, din punctul său de vedere, antecedente din punctul nostru de vedere. Aceste antecedente ar fi deja în experiența noastră și ne-ar servi ca o explicație naturală a semnalului său, fără a presupune o ființă inteligentă care ni le-ar fi trimis. Dacă ea ne-ar desena un pătrat, noi ar trebui să vedem rămășițele figurii sale ca și cum ar precede figura și ea ar părea să fie o cristali-

zare curioasă — totdeauna perfect explicabilă — a acestor rămășițe.

Sensul figurii ar trebui să ne apară tot așa de arbitrar ca și fizionomiile pe care ni se pare că le vedem pe munți și stînci." Îmi reamintisem perfect; o asemenea ființă fusese imaginată pentru prima oară de Norbert Wiener.

M-am sculat și am trecut în camera cealaltă ca să-i vorbesc lui Domițian. Nu mai era acolo și am ieșit în curte; departe, o ceată de băieți făceau gălăgie la fotbal. M-am întins într-un șezlong, așteptînd revenirea lui; va trebui să-i explic cîteva lucruri destul de complicate.

Trebuie să-i explic că în lumea noastră timpul are un sens determinat. Noi îmbătrînim, însă n-a întinerit niciodată nimeni, timpul se scurge de la trecut către viitor și niciodată de la viitor la trecut.

Voiam să-și imagineze o lume cu „omuleți verzi" care învie bătrîni din țărînă, întineresc și își trăiesc viața în sens invers, o lume în care nepoții trăiesc înaintea bunicilor, o lume în care timpul este orientat de la viitor spre trecut.

Dacă primim dintr-o asemenea lume un semnal, efectele semnalului există deja în istoria lumii noastre și noi le cunoaștem. Semnalul primit ar fi pentru noi un capriciu foarte curios al naturii, la originea căruia găsindu-se însă cauze cunoscute. Nu mai avem nevoie de „omuleții verzi" ca să explicăm apariția semnalului; din punctul nostru de vedere, el este un fenomen explicabil prin cauze naturale, iar nu intervenția artificială a unei ființe cugetătoare.

Chiar dacă ar exista asemenea „little green men" dintr-o lume cu timp invers, ar fi principial imposibil să intrăm în legătură cu ei. Cred că faptul acesta îl va întrista profund pe fiul meu cel mare.

DRUM SPRE STELE

Îi plăcuse dintotdeauna clasicismul și poate tocmai de aceea se ocupa în fizică de gravitație, „căci teoria gravitației este în fond o teorie clasică", după cum spunea un celebru fizician.

În ultimul timp i se părea că toată truda lui mai veche fusese zadarnică; zadarnice și gîndurile, și preocupările, și nopțile pierdute în formulări și reformulări. Inutil și conceptul cauzal pe care îl elaborase cu atîta caznă și care aplicat aici părea că nu mai face doi bani.

„Ritmul interior a murit" — își declamă el emfatic și amar, căci îi plăceau versurile din poeme inexistente, găsite în hrube

ascunse ale minții lui. „Totul trebuie dat la retopit", mai adăugă el decepționat și pentru întîia oară avu chef să intre într-o cîrciumă să se îmbete.

Dar din topitură cristalizează întotdeauna forme noi. În ziua aceea, învălmășeala ideilor se ordona, și din nebuloasa de realizări și intenții se conturau clar posibilitățile de dezvoltare.

„Ritmul interior n-a murit, dar nici nu putea să moară" — își declamă el la fel de emfatic, dar infinit mai vesel.

Plecînd de la teoria lui Hoyle a colapsului gravitațional, demonstra că prăbușirea gravitațională este dirijată uneori pe anumite direcții, manifestîndu-se astfel o anizotropie evidentă în structura spațiului fizic. Bănuia că undeva prin Univers se întîmplă realmente așa ceva ; prelungirile gigantice ejectate de unele galaxii, spectaculoase jerbe de materie, nu-și explicau originea decît prin teoria lui. Printr-o analogie vagă, ar fi putut explica profanilor că acolo apărea un bizar cîmp gravitațional sau, ceea ce era echivalent, un ciudat „spațiu-vale" de-a lungul căruia nu era permis decît coborîșul.

Deși nu prea știa cum s-ar putea realiza aceasta altfel decît în teorie, intuia că prin descoperirea lui drumul spre stele și zborurile cosmice ar fi devenit aproape un joc de copii.

Ideile i se înlănțuiau cu repeziciune, și peste cîteva ore a fost fericit să pună punctul final.

În seara aceleiași zile stătea pe o bancă într-un parc alături de o brunetă cu fizionomia clasică a unei madone de Rafael ; tendința lui spre clasicism se manifesta în toate ocaziile.

— Uite ce frumos strălucesc stelele ! aruncă ea o frază plină de nimic și de farmec. Erau la prima întîlnire și el începu să-i arate pe nume constelații și stele, presărate puzderie pe bolta neagră :

— Spica din Fecioara... Betelgeuze din Orion... iată-l pe Bellatrix...

— Aș vrea să merg pînă acolo, îl întrerupse ea plină de capriciu și fantezie, dar nu știu cum...

— Foarte simplu, cu sania,... te așezi într-o sanie și mergi la vale ca pe un derdeluș, îi răspunse el, devenind brusc neînchipuit de grav.

Ea rîse de el, fără să bănuiască măcar cît de mult adevăr cuprindeau vorbele lui.

„E trist să fii singur, dar n-ai ce face, așa merg lucrurile pe lumea asta" — își aminti el spusele unui laureat al premiului Nobel pentru fizică, însă asta nu-l consolă prea mult. Strînse atunci în brațe fata de lîngă el, șoptindu-i încet : „Vreau să te sărut", și o sărută prelung, simțind cum se rostogolește la vale, spre stele.

FRANZ ROTTENSTEINER

AUSTRIA

FIGURI DIN ISTORIA ANTICIPAŢIEI

UN PIONIER AL LITERATURII ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE MODERNE:

KURD LASSWITZ

Cine a fost Lasswitz, matematicianul, filozoful, scriitorul, care încă în 1897, prin romanul său de anticipaţie **Pe două planete,** a luat-o înainte multor pionieri ai astronauticii — Oberth, Noordung, von Pirquet — prin originalitatea şi cutezanţa ideilor sale?

Kurd Lasswitz s-a născut la 20 aprilie 1848 la Breslau (astăzi Wroclaw), ca fiu al unui angrosist de articole din fier, deputat al oraşului său în parlamentul prusian. Familia Lasswitz locuia într-o casă de formă ciudată, cu un etaj şi un turn, construită de un astronom amator. Din turnul acestei case a descoperit Lasswitz cerul înstelat, care, ca şi filozofia kantiană, i-a dominat întreaga viaţă.

După terminarea gimnaziului, Lasswitz studiază matematica şi fizica din 1866 pînă în 1868 la Breslau, iar în 1869 la Berlin. În 1873 obţine titlul de doctor, după care îşi dă examenele de capacitate ca profesor cu specialităţile matematică, fizică, geografie. La început a lucrat ca profesor de gimnaziu la Breslau, iar între 1876 şi 1908 la gimnaziul „Ernestinum" din Gotha. Lasswitz a murit la 17 octombrie 1910. Ca întreaga sa viaţă, romanele lui sînt senine, dominate de firea-i de teoretician înclinat spre filozofia abstractă, niţeluş

sentimental, dar fără pasiunile dezlănţuite şi frămîntările sociale din opera unui Wells. Fiul său, dr. Erich Lasswitz, născut în 1890, a studiat construcţiile de maşini, apoi s-a ocupat de ziaristică, iar după cel de-al doilea război mondial a reeditat principala operă a tatălui său — **Pe două planete.**

Prima carte utopică publicată de Lasswitz (1878) a fost **Imagini din viitor,** cuprinzînd două povestiri : **Pînă la punctul zero al existenţei — Povestire din anul 2371** şi **Împotriva legii universale — Povestire din anul 3877.**

În prima dintre aceste lucrări, Lasswitz ne prezintă o lume a viitorului, creînd o acţiune melodramatică şi acumulînd numeroase idei tehnice, totul fiind dominat de idealismul lui Schiller şi Goethe, de criticismul kantian, de ideile sacrificiului pentru societate, ale fericirii legate nu de un ţel imediat, ci de lupta şi năzuinţa spre un ideal.

A doua povestire (asemănătoare romanului **Ralph 124 C 41+**, publicat în 1911 de americanul Hugo Gernsback, în ceea ce priveşte descrierile tehnice ale veacurilor viitoare) cuprinde previziuni de mare valoare. Cu 50 de ani înaintea lui Huxley **(New brave world, Cea mai bună dintre lumi),** Lasswitz vorbeşte cu lux de amănunte despre „şcoala creierilor", în care copiii sînt instruiţi în somn prin impulsuri electrice ce stimulează centrii corespunzători. De asemenea, ca un precursor al lui Huxley, Lasswitz pune problema diferenţierii oamenilor — după activităţi, sarcini şi organe — în oameni de gîndire, oameni de sentiment, oameni de muncă, oameni de 3—4 sexe diferite, oameni cu viziunea spaţiului bidimensional sau cvadridimensional.

Lasswitz imaginează o „orgă cerebrală" cu care se pot realiza direct sentimentele şi dispoziţiile dorite. El pomeneşte de alte interesante invenţii, ca : lichefierea aerului, obţinerea pe cale artificială a proteinelor, construirea unor aparate de zbor transparente, acţionate cu oxigen lichid etc. Una dintre cele mai prodigioase preziceri este cea care se referă la maşinile funcţionale de integrat, în fond calculatoarele noastre electronice.

În 1883, Lasswitz publică o povestire matematică-umoristică în stilul povestirilor studenţeşti şi o lucrare (premiată) cu caracter de popularizare : **Concepţia lui Kant despre caracterul ideal al spaţiului şi timpului.** În această lucrare, Lasswitz vorbeşte despre faţa invizibilă a Lunii.

În 1890 vede lumina tiparului principala sa operă ştiinţifică : **Istoria atomisticii**, care ajunge pînă în 1874. Tot în 1890 apare una dintre cele mai reuşite cărţi ale lui Lasswitz: **Baloane de săpun,** o culegere de povestiri care se apropie cel mai mult de tematica ştiinţifico-fantastică modernă. Este

vorba de povestiri uşoare, scurte (aidoma unor baloane de săpun), bazate pe speculaţii ale imaginaţiei şi în care partea tehnică are un rol secundar.

Cea mai utopică povestire a lui Lasswitz, **Apoikis** (1882), descrie o ţară de vis, în care discipoli ai lui Socrate duc o existenţă lipsită de griji, departe de civilizaţia europeană, stăpînind totul prin forţa voinţei şi dedicîndu-şi viaţa integral dezvoltării spirituale.

Fabricantul de visuri (1886) aduce din nou în discuţie problema acţiunilor exterioare asupra activităţii cerebrale. Creşterea ponderii muncii intelectuale a sporit necesitatea de somn şi de vise. Se pot provoca vise artificiale acţionînd asupra centrului somnului. După cum se vede, idei familiare din alte opere ale lui Lasswitz: orga cerebrală, orga mirosurilor etc.

Şase ani mai tîrziu apare o altă importantă lucrare a lui Lasswitz, biografia lui Gustav Theodor Fechner, cel care după Kant l-a influenţat cel mai mult pe anticipatorul german. În 1900 a apărut **Realităţi,** o expunere a concepţiei despre lume a lui Lasswitz, viziune bazată pe filozofia lui Kant, Schiller, Goethe şi Fechner. În concepţia lui, ştiinţa şi credinţa reprezintă domenii complet delimitate.

Lasswitz arată un interes deosebit problemei dezvoltării etice a omenirii, ale cărei ţeluri le vedea definite în operele lui Kant şi Schiller, mijloacele materiale pentru realizarea acestor ţeluri etice fiind oferite de ştiinţa modernă. El conta pe o perfecţionare a lumii prin perfecţionarea individului şi nu a instituţiilor sociale, cărora nu le acordă mare importanţă.

Lasswitz era un optimist, care credea în propăşirea continuă a omenirii şi de aceea era împotriva utopiei statice, considerînd că numai speranţa, nemulţumirea şi năzuinţa sînt resorturile ce menţin viaţa omenească şi marşul triumfal al progresului. În lucrarea **Suflete şi ţeluri,** avînd mai mult caracter speculativ, el completează şi continuă problemele de a căror expunere fundamentală se ocupase în **Realităţi.** După aceea publică o nouă culegere de povestiri : **Niciodată şi întotdeauna.**

În **Teleşcoala,** folosind din nou visul şi acţiunea de la distanţă asupra creierului, anticipează învăţămîntul prin... televiziune.

Oglinda creierului prezintă o invenţie ce îngăduie să se citească gîndurile emise de oameni, ca şi transmiterea directă a operei artistice de îndată ce ea se naşte în mintea artistului şi chiar înainte de materializarea ei. Dar totul se dovedeşte o glumă de 1 aprilie !

Tot în acest volum sînt incluse două povestiri matematice: **Biblioteca universală** (1904) şi **Cum l-a luat dracu pe profesor** (1907). Ideea celei dintîi nu este nouă. Cu destul de puţine litere (circa 100) se pot exprima pur mecanic toate presupunerile, toate operele literare sau ştiinţifice sub forma unui număr finit de cărţi, un număr uriaş, dar totuşi finit. O asemenea bibliotecă universală ar cuprinde nu numai toată înţelepciunea lumii, ci şi numeroase inepţii. Şi, cu toate că o asemenea bibliotecă ar cuprinde un număr finit de cărţi, întreaga lume n-ar fi suficientă pentru adăpostirea „bibliotecii universale".

Cea de-a doua povestire prezintă o întrecere între diavol şi un matematician. Diavolul caută să-l impresioneze pe matematician plimbîndu-l prin Cosmos într-un vehicul cu viteză mai mare decît a luminii, dar, spre surprinderea diavolului, ei se întorc pe Pămînt, deşi au zburat tot timpul în linie dreaptă. Matematicianul lămureşte fenomenul făcînd apel la cunoştinţele lui despre spaţiile curbe (pentru prima dată în literatura ştiinţifico-fantastică) şi-şi cîştigă astfel libertatea.

Schiţele lui Lasswitz sînt foarte apropiate de tendinţele ştiinţifico-fantastice moderne, materializate în povestirea filozofică, în care problemele tehnologice joacă un rol minor. Totuşi, în comparaţie cu lucrările moderne, le lipseşte ceva, şi anume acţiunea; ele sînt un fel de povestiri-dialoguri. **Homchen** — o poveste cu animale din cretacicul superior — este mai mult o fabulă, în care personajul central este un umanoid; acesta se dovedeşte un fel de supraindivid pentru semenii lui (foloseşte pentru prima dată unealta şi aduce celorlalţi focul), dar nu este înţeles şi moare izolat, doar în compania unui iguanodon, ce închipuie propriul său ideal.

Admiratorii lui Lasswitz preţuiesc în special două povestiri tîrzii, inspirate de concepţiile filozofice ale lui Fechner: **Aspira — romanul unui nor** şi **Dezgheţ stelar — Planta de pe Neptun.** Aspira este un nor, fata regelui Migros, care se întrupează sub forma unei fete, Vera Lentius, cufundată în somn anabiotic într-un gheţar pentru a cunoaşte lumea dominată de cauzalitate a oamenilor şi a-i convinge pe aceştia de necesitatea unei comuniuni şi a unei înţelegeri mai profunde a naturii. Nereuşind să-şi îndeplinească idealul, ea se întoarce în lumina norilor. Lipsa principală a povestirii constă în faptul că diferitele personaje nu reprezintă atît oamenii reali cît nişte principii etice.

Planta de pe Neptun este o floare albastră urmată de fiinţe raţionale, aeriene, aproape invizibile, un fel de oameni-plante. O pereche de savanţi fac experienţe pe aceste făpturi

și chiar omoară pe una dintre ele, neștiind că este vorba de ființe raționale. Aceste ființe părăsesc Pămîntul, iar plantele rămîn pe Pămînt, oamenii folosind sucul lor pentru scopuri industriale, vulcanizarea unui cauciuc artificial, denumit „rezinit". Partea cea mai frumoasă din această nuvelă este cea dedicată descrierii planetei Neptun. Din punct de vedere literar, nuvela are multe puncte slabe; caracterele se deosebesc doar prin nume, povestea de dragoste este cam dulceagă, dialogurile fiind simple tirade filozofice.

Opera capitală a lui Lasswitz rămîne romanul **Pe două planete**, care a cunoscut un mare succes: pînă în 1930 a fost editat în 70 000 de exemplare, iar după război în alte trei ediții. La începutul secolului acesta era cel mai cunoscut roman astronautic, cu influență puternică asupra științei. **Pe două planete** este în același timp anticipație tehnică, un pasionant roman de aventuri și o lucrare filozofică.

Trei cercetători de pe Pămînt întreprind o călătorie aeriană cu balonul pentru descoperirea Polului Nord. Ei descoperă acolo o stație realizată de marțieni, denumiți Numen (de la grecescul **nus** — rațiune), care au o civilizație mai avansată cu 100 000 de ani decît cea terestră.

Marțienii sînt umanoizi, Lasswitz considerînd că o operă literară nu se poate ocupa decît de ființe similare oamenilor, altfel de ființe avînd cu totul alte forme de sensibilitate, necunoscute nouă.

Balonul ajunge într-un curent de aer ascendent, provocat de un cîmp „abaric", un cîmp de gravitație negativă existent între stația polară marțiană și un satelit artificial al Pămîntului care se găsește la cîteva sute de kilometri deasupra Polului Nord. Marțienii îi salvează pe cercetători, le explică utilajele lor și-i iau cu ei pe Marte. Marțienii construiesc o flotă specială pentru legătura cu Terra și contactul cu pămîntenii. Datorită unei neînțelegeri are loc un incident între marțieni și flota britanică, în urma căruia doi marțieni sînt luați prizonieri de englezi. Se ajunge la o luptă, marțienii sînt profund deziluzionați de comportarea oamenilor, și pe Marte se formează două partide: antibații (**Ba** = Terra) și filobații. Primii sînt pentru considerarea oamenilor ca niște ființe primitive, înapoiate și pentru exploatarea Pămîntului în vederea obținerii de energie electrică cu ajutorul bateriilor solare. Filobații sînt pentru o înțelegere pe bază de drepturi egale, care să ducă la ridicarea tehnologică și etică a oamenilor pînă la nivelul marțienilor.

În primăvară marțienii se întorc, dau un ultimatum Angliei și apoi instituie o blocadă care duce la nimicirea flotei engleze și la prăbușirea Imperiului britanic. Se începe războiul între statele europene. Marțienii, socotind că oamenii sînt sălbatici, instituie un protectorat, dezarmează și desființează armatele, trec la industrializare, la construcția de centrale solare și la producția de alimente sintetice. Toți oamenii adulți fac școli de completare a educației, ca bursieri. Pe pămînt marțienii suportă greu clima umedă, cad pradă psihozelor și se poartă ca niște despoți. Între timp, ia naștere o organizație de luptă a pămîntenilor pentru autodeterminare și perfecționare prin forțe proprii. (Aceeași idee apare, de data aceasta referitor la relațiile oamenilor cu o rasă extraterestră mai puțin dezvoltată, la scriitorul american Poul Anderson în povestirea **Mîna care ajută — The Helping Hand —**, 1950.) Oamenii se revoltă, cuceresc stația polară și satelitul marțian, lipsind astfel flota marțiană de bazele ei, și se ajunge la pace, înțelegere și colaborare între Pămînt și Marte.

Personajele principale, marțienii și pămîntenii, sînt foarte idealizate, întruchipînd ca de obicei principii kantiene. Lasswitz a scris puține lucruri care ar putea fi categorisite „utopii tehnice" ; pe el l-au preocupat mai mult cunoașterea teoretică și perfecțiunea etică decît aplicarea practică a cunoștințelor căpătate.

Totuși, de multe ori, Lasswitz a făcut previziuni tehnice deosebit de importante : una dintre acestea este satelitul-stație cosmică, pe care l-au prevăzut cam în aceeași perioadă și savantul rus Konstantin Țiolkovski, și americanul Edward Everett Hale.

Stația cosmică preconizată de Lasswitz are forma unei roți cu spițe și este folosită ca stație interplanetară, ca „gară marțiană". Acest satelit nu se afla în cădere liberă în jurul Pămîntului, ca sateliții moderni, ci este menținut cu ajutorul unor electromagneți uriași la 6 356 km deasupra Polului Nord. Între satelit și stația polară circulă vagoane închise într-un cîmp „abaric" și mișcate prin amplificarea sau slăbirea cîmpului. Deasupra polilor lui Marte se află tot asemenea sateliți. S-au ales polii pentru a exclude influența rotirii Pămîntului.

Navele cosmice sînt construite din „stellit", o substanță care devine imponderabilă cînd formează o suprafață închisă, undele gravitaționale ocolind corpul respectiv.

Pentru propulsie, navele cosmice dispun de „repulsit" — eter condensat, care se destinde brusc, permițînd manevrarea prin jeturi dirijate.

Marțienii au descoperit că gravitația este o undă care se propagă cu viteza de un milion de ori mai mare decît lumina. De asemenea, marțienii pot transforma undele electrice în unde gravitaționale și invers, ceea ce le permite să facă vizibile evenimente anterioare. Marțienii folosesc stația cosmică și pentru observarea Pămîntului cu ajutorul unui telescop ; ei știu și să amplifice artificial luminozitatea imaginii.

Nenumărate sînt realizările tehnice de care dispun marțienii : diferite automatizări cosmice, case mobile care se pot racorda oriunde la rețelele de energie, de apă și canalizare, străzi rulante cu benzi de viteze diferite, benzile centrale ajungînd la 200 km / oră, căi ferate cu cabine individuale, centrale energetice solare, electromobile, alimente sintetice din substanțe anorganice etc.

Autodeterminarea liberă a personalității, împlinirea voinței etice constituie legea superioară a marțienilor, ce consideră drept țel final perfecționarea morală a individului de care depinde și perfecționarea societății.

Idei similare apar și în romanele lui H. G. Wells : **Primul om în Lună** și **Războiul lumilor.**

Oare ce reprezintă Lasswitz pentru cititorul actual de science-fiction ?

Considerăm că Lasswitz poate fi numit pe bună dreptate clasic al literaturii științifico-fantastice germane, deși a exercitat o influență redusă asupra generației următoare de scriitori. Se poate spune chiar că în generația următoare science-fictionul german a dat înapoi, mărginindu-se la un tehnicism superficial sau la imitarea science-fictionului american.

Desigur, Wells îi este superior lui Lasswitz ca scriitor, dar și acesta din urmă îl depășește pe marele povestitor și creator de caractere Jules Verne (ca metodică a gîndirii și a fundamentării științifice care nu se limitează la cunoștințe enciclopedice) și este mai aproape de anticipația modernă.

În românește de RADU TUDOR

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat:

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

IMPORTANT

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi pentru a vă asigura continuitatea în primirea colecției.

Prețul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe șase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile PTTR la factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi, instituții, școli și licee.

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

IULIE 1970

PREȚUL 1 LEU 41007